

Terwijl
id zijn
moedi-
pping,
roegen.
in, dat
misbruik
aan uit-
ders
g in de
tenvou-
n? Met
begon-
hebben
chelijke
d.
le, acht
oor de
stelsel
gheids-
paradijs
e doen
waling.
van het
olstreek
t, maar
op be-
ging,
aan het
e boven
rije ker-
vanzelf
stelsel,
looflijke
amheid
stellen.
pudent
te: Het
isel dat
m, en
worden.
om zijn
der om
stelsel
bolsang
voorge-
r lijken
een om-
ons aan
den om
t anders
precies
e eerste
kwam,
en, om,
over te
neer in
aangaf.
erst ge-
worden
adepen-
bezwaa-
terkelijk
spoedig
dhaving
teleden
reischit,
en des
in moed
en, om
door te
e doen,
naarlijke
de klip
te waar-
de gunst
ezen.
9.
waarin
het Cal-
ook in
in weer
ke, dat
e door
nasium
at weer
in ge-
leen uit
tachte
Gymna-
na, en dat
len.
n enkel
stuk in
wijs" in
rtelijken
Gymna-
ondslag,
et win-
maat-
er ten-
ing der
goede
lacoonie-
dit in-
oor de
nasium
: goede
dat als
nasium
hooger
Hoo-
enhang
in het
s reeds
uw was
dat het
dan dat
er, den
wordt
heden.

Maar staat het Amsterdamse Gymnasium
hooger dan dat van Zetten omdat het aanblijft
op Gereformeerde grondslag werd gesticht?
Ik meen dit te mogen bewijzen.
Ons Zetten's Gymnasium is de worsteling, die
in den lande gestreden is, gevolgd. Eerst werd
het op algemeen christelijken grondslag gebouwd,
daarna is men er toe gekomen om den Gere-
formeerden grondslag te aanvaarden.
Ik vraag u: zou de Vrije Universiteit op los-
ser standpunt staan, wanneer zij voor een 40
jaren op algemeen christelijk standpunt was ge-
bouwd om daarna, nadat de stroom van christe-
lijk leven in Gereformeerde bedding was geleid,
op het Gereformeerde fundament verder te ar-
beiden?
Anders zou het natuurlijk zijn, indien het
Gymnasium te Zetten de beweging der geesten,
laet ons liever zeggen de leiding des Heiligen
Geestes niet had gevolgd, m. a. w. wanneer het
van het specifiek gereformeerde niets had willen
weten en zich gehouden had aan het algemeen
Christelijk standpunt.
Doch dit is, Gode zij dank, niet aldus geweest.
Nemen waarlijk de jongere predikanten, die
door den Gereformeerden stroom gedragen wer-
den, een hooger standpunt in dan zij, die zich
toe de hoogte der Gereformeerde beginselen
hebben moeten opwerken?
Brenge men daartegen in: 200 men zich aan-
stonds op het hooger standpunt plaatst kan men
het verder brengen dan wanneer men zich eerst
daarvoor moest opwerken? dan antwoorden wij
met de vraag: »bij wien zal het Geref. beginsel
dieper geworteld blijken? Leert in deze de his-
torie en ervaring niet iets?
Staat een koopman, die met het kapitaal gaat
werken, dat zijn vader ten koste van veel zweet
verworf, hooger dan zijn vader?
Nemt uw zoon, den voortreffelijken leeraar
van Leeuwarden, qua-theoloog een hooger stand-
punt in, dan u, aan wiens voeten hij gezeten
heeft?
Ik kan dezen niet eindigen zonder u ten
slotte ook te danken voor de woorden vol wijs-
heid die u gericht heeft tegen hem, die met
haastigen spoed een vijfde Gereformeerde Gym-
nasium willen doen verrijzen.
Toen wij ons daarover uitlieten, werd ons te-
gemoet gevoerd, dat wij liever anderen daarover
moeten laten schrijven. Ik vertouw dat uwe
stem meer gehoor zal vinden dan de onze.
Geloof mij met de u bekende gevoelens,
Uw di, dr. en fr. in Chr.
W. F. A. WINKEL.

We weten onze gedachten niet beter te
verduidelijken, dan door den geachten schrij-
ver te verzoeken, eens over Rozenendaal naar
Antwerpen te gaan, en daar den toestand
te willen opnemen van het in verbouwing
zijnde station.
Nu is het op zich zelf volkomen waar:
als die verbouwing geheel zal afgeloopen,
zal het bijna eeuwigdijend zijn, alsof het
station aldaar nieuw op open erf ware
opgetrokken.
Maar zoolang die verbouwing nog niet haar
volledig beslag kreeg, blijft er in den dienst
op het terrein allerlei dat streut.
En ons dunkt niemand zal weerspreken,
of een station, dat van meet af naar het
goede plan kon gebouwd worden, heeft
daarin altoos iets voor.
Nog onlangs zei een ingenieur uit Ham-
burg ons: »Weet ge wie met hun spoorlijnen
en stations er het best bij waren? Dat zijn
de Japannezen en Chinezen, die met den
aanleg pas begonnen zijn, toen wij het leer-
geld hadden betaald.»

Een levensteeken.

Het Hoofdbestuur van de Vereeniging
van Christelijke Onderwijzers heeft, blijkens
het Correspondentieblad no. 5 van dit jaar,
besloten, openlijk een alkerend oordeel uit te
spreken over de bedenkelijke wijze, waarop
een dussgenaamd »Christelijk onderwijzer»,
op de manier der jong-Ethischen, feitelijk
geheel de ingeving, niet alleen van het
Woord, maar ook van de Openbaring Gods
had weggevoerd, in een opstel, geplaatst
in de Vrije School.

Het besluit naar aanleiding van dit opstel
door het Hoofdbestuur genomen, dient in
zijn geheel gelezen te worden.
Het is van dezen inhoud:

Uw Hoofdbestuur gevoelt zich — zeer tot zijn
leedwezen — gedrongen het volgende te Uwer
kennis te brengen.

In de Vrije School van Donderdag 8 April
1897 werd door een onzer medeleden een bij-
stande geplaatst, met het opschrift: »Abraham,
de vader der geloovigen». De strekking van
dit stuk is: aan te geven hoe we ons hebben voor-
te stellen het spreken Gods, zoals daarvan in de
H. Schrift, in de geschiedenis van Abraham,
melding wordt gemaakt. Volgens den Schrijver
moet men uitdrukkingen als: De Heere had
tot Abraham gezegd; God sprak tot hem, enz.,
opvatten als een spreken Gods door de omstan-
digheden.

Immers in dit stuk heet het:

Hoe spreekt God tot ons? Immers door de
omstandigheden. Zoodra wij door verlichting
van Gods Geest Zijn hand erkennen, is elke
omstandigheid voor ons een woord Gods. Zoo
was het voor Abraham. Terah nam Abraham,
zijn zoon en Lot en zij kwamen te Haran. De
Heer had tot Abraham gezegd: ga gij uit uw
land. Maar toen te Haran het gras voor de ge-
heele familie niet toereikend was, hoorde hij
daarin weder de stem des Heeren: ga gij uit
uw maatschap, en die tocht in bewusheid als
Gods weg aanvaard, wordt hem de belofte van
een zegen. En waar is het einde of de grens
van een zegen Gods, een zegen dien wij voor
anderen beervien?

Hij heeft geen kinderen. Voor wie dan die
aanwinst van vee? Wat zou de bedoeling van
zijn God zijn met die aanwinst. Hij wil zelf
een antwoord daarop geven en verkrijgt Ismael;
doch dat was zelfbegoocheling; deze was niet
de zoon der vorstin.

Daar bereikt hij op zijn tochten een streek,
waar zijn naam, Abram, gerekend als Abraham wordt
uitgesproken en ook die van Sarai gewijzigd
kijnt als Sara. Ook dit was de stem des Heeren.
Niet slechts een vorst, Abram, zooda de
Heer hem in Ur liet noemen, maar Abraham,
een vader van vele volken, zal hij heeten en zijn
vrouw zal niet alleen Sarai, vorstin zijn, maar
Sara, eene moeder. Zoo is elke omstandigheid
als verandering in bloot natuurlijke omstan-
digheden: er ontbreekt bijvoorbeeld gras. Maar

zijn voorbeeld gehoorzaam naar die stem en lei-
ding luistert en daarin altijd Gods vriendelijken,
noot misleidende belofte ziet.
De volken rond hem offeren hunne zonen aan
hunne goden, zoo hij dan Isak, al is hij zijn
enigste, de belofte, aan zijn God moogen ont-
houden? Zoo verstand hij »Heeren stem in
zijn binnenste en al kon hij den weg niet aan-
wijzen, waarlangs de Heer toch de belofte zal
waarmaken, aan misleiding van Gods kant ge-
looft hij niet: »Als wij aangebeden hebben,
zullen wij tot u wederkeren», zegt hij tot de
achtergebleven knapen. Daarvoor was opstan-
ding uit de dooden noodig; had hij ook die in
zijn levensomstandigheden ontmoet?.... hij ge-
looft, dat God hem riep, hem belofte deed, hem
zijn roeping leerde in de omstandigheden; hoe
alles goed terecht kan komen, daarvoor weet hij
geen antwoord: »Dat zal de Heere voorzien!»
De verborgenheid des Heeren is voor die Hem
vreezen. (Ps. XXV.)

Uw zoon offeren is goed, maar.... dat hem
geen kwaad, Zoo is het onderwijs van den Engel
des Heeren en in Israël vroeger en in Nederland
nog thans, wordt te weinig op die onderscheiding
des Engels gelet.

Maar hoe komt Abraham aan die zekerheid
des geloofs? Wie verzekert hem, dat hij recht
heeft in die omstandigheden de roeping, de be-
loften des Heeren te erkennen, of wil men liever
bij 't spraakgebruik der Schrift blijven, dat het
werkelijk de Heer was die tot hem sprak.

Al sprak God tot ons in den donder in ver-
staanbare woorden, al verscheen ons een engel
in een gedaante, overeenkomende met de wille-
keurige prentvoorstellingen, hoe zouden wij de
zekerheid hebben, dat wij ons niet vergisten, dat
het geen verbeelding, begoocheling was?

Die vraag, die immers ons arm menschenhart
zoo menigmaal schrik aanjaagt, dringt zich ook
bij Abraham op en door de wijze, waarop hij
die vraag te gemoet trad, is hij bovenal de vader
van die gelooven.

Waarbij zal ik dat weten? (Gen. 15:8) weten,
d. i. zekerheid hebben van wat hij geloofd (vs. 6),
niet van 't geen hij betwistte.

Wat Abraham nu verder doet is alweer op
Gods wenk, en die wenk vindt hij in het men-
schenleven. Als hij met een naburige vorst een
verbond wil maken, krijgt dit zijn beslag door een
plechtigheid. Men verdeelt één of meer
offerdieren en zweert elkaar tusschen de stukken
(Jer. XXXIV: 19), die daarvoor ongeschonden
moeten zijn, wil het verbond of de eed kracht
hebben. Welnu aan die voorwaarde zal hij vol-
doen: hij zal de dieren deelen en ze voor schen-
ding van roofdieren bewaren en afwachten of de
Heer zich komt vertoonen. Hij zal den Heer
beproeven met menselijke voorwaarden. Een
staats gedachte, die helaas in onzen tijd haast
profetaan klinkt, schoon toch al de profeten den
raad geven Abraham hierin na te volgen.

Daar staat hij in angstige afwachting of de
Heer zal komen, maar met de Heer verschijnt,
wel het roofgedierte. Hij wil zijn gedeelte van
de voorwaarden vervullen en verjaagt ze, maar
nog altijd blijft de Heer uit. Eindelijk, het wordt
duister en Abrahams moede loofheid wordt ver-
schrikking. Is er dan geen zekerheid?
De duisternis neemt toe, de Heer verschijnt niet,
geeft geen teken en hij is door zijn vermoede-
heid en de donkerheid belet, verder de stukken
te bewaken, daarbij valt een diepe slaap op hem.
Nu is alles verloren! Doch neen, een rook eens
ovens en een verige takkel komt tusschen de
stukken door: het roofgedierte wordt afgeschrakt
zonder toedoen van Abraham. Was het soms
een van Abrahams gein, die met een fakkel den
uithijvenden heer kwam opzoeken? In ieder
geval ware een visioen van een fakkel weinig in
overeenstemming met de lichamelijke proef ge-
weest. Doch de duisternis gaat voorbij en die
fakkel heeft hem de zekerheid geleverd dat de
Heer op zijn vraag geantwoord heeft.

Wat heeft nu Abraham verstaan en wat zullen
wij vernemen als wij zijn voetstapen volgen en
den Heer insgelijks op de proef stellen om de
zekerheid te krijgen van 't geen wij gelooven.

Allereerst dat wij aan geen voorwaarden kun-
nen voldoen tegenover den Allerhoogste, maar
dat God genadiglijk een fakkel zendt, als de
duisternis en de vermoedheid ons moede loof en
trouweloos maken.

Dat God ons antwoordt op onze vragen, op
onze wijze, hoe stout ook, maar in de verschrif-
king van 't duister.

Dat wij met onze handen wel dieren kunnen
deelen en roofvogels verjagen en met onze oogen
een fakkel en rook ontdekken doch dat dit niet
baat. Al treedt de Heer in onze voorwaarden
(Ex. XX: 19) gelijk Hij steeds doet, doch ons
in het vleesch, in de stof te ontmoeten met een
werkelijken fakkel, wij kunnen Hem, den Ozen-
lijken, toch alleen zien en vasthouden met ons
geestelijk oog in de duisternis en dit wordt niet
door vleesch en bloed, maar door den Vader in
de Hemelen gewerkt.

De steller van 't verhaal voegt er bij, dat aan
Abraham geopenbaard werd, dat zijn volk 300
jaar in Egypte zou verdrukt worden. Had hij
later geleefd, hij zou er bijgevoegd hebben: dat
zijn volk 70 jaren in Babel balling moest zijn,
dat zij onder alle heidenen verstoord zouden
worden, tot zij eindelijk hun Messias bij zijn
toekomst zouden erkennen en het land erlijk
beziitten.

De heerlijkheid des kruises werd aan Abraham
geopenbaard. Wat verborgen is gebleven door
de eeuwen heeft Abraham gezien. Hij heeft den
dag des Heeren gezien en is verblijd geweest en
als de profeten dien dag beschrijven, gebruiken
zij dikwijls het beeld dat aan dit gezicht her-
innert: brandende als een oven.

Uw Hoofdbestuur is unaniem van meening,
dat deze Schriftbeschouwing zich niet verdraagt
met de Statuten onzer Vereeniging, special art.
2, nader omschreven in de Leeuwarder Verklaring,
aangenomen in de Algemeene Vergadering
Mei 1882.

Art. 2. toch luidt: »De grondslag der Vere-
eniging is het Woord Gods. Zij geloofd, dat
de Heilige Schrift ook in de opvoeding moet
zijn de eenige, genoegzame en onfeilbare regel
van al haar doen en laten, dewijl al de elementen
eener waarachtige opvoeding in haar nedergelegd
zijn; terwijl het in de Verklaring te Leeuwarden
heet: »De Vereeniging van Chr. Onderwij-
zers verklaart, overeenkomstig art. 2 en 3 harer
Statuten, den Bijbel te erkennen, als door den
H. Geest ingegeven, onfeilbaar en van Goddelijk
gezag en dus als historisch betrouwbaar.»

Uw Hoofdbestuur wil gaarne met een enkel
woord aanwijzen, waarom zich bovenstaande
Schriftbeschouwing niet verdraagt met art. 2 der
Statuten der Leeuwarder Verklaring.

Nemen we eerst Abrahams roeping, ons be-
schreven in Gen. 12: 1-3. De Schrift meldt
ons 200 uitdrukkelijke: »De God der heerlijkheid
verschijnt onze vader Abraham» (Hand. 7: 2) en
Gen. 12: 1: »De Heere nu had tot
Abraham gezegd.» Nu wordt zulk een verschil-
len Gods en zulk een spreken Gods uitgelegd
als verandering in bloot natuurlijke omstan-
digheden: er ontbreekt bijvoorbeeld gras. Maar

hoe kan daarin nu het woord spreken, Gen.
12: 3: »En in u zullen alle geslachten des
aardrijks gezegend worden», een belofte, die naar
de stellige uitspraak der Schrift wees op den
Christus?

In de tweede plaats wijst Schrijver op de
naamsverandering van Abram in Abraham en
van Sarai in Sara, Gen. 17. We lezen ook hier
weer: »De Heere verscheen aan Abram en zeide
tot hem: Ik ben God de Almachtige; wandel
voor Mijn aangezicht en wees oprecht, vs. 1 en
vs. 3-5: »God sprak met hem, zeggende: Mij
aangaande, zie Mijn verbond is met u; en gij
zult tot eenen vader van menigte der volkeren
worden en uw naam zal niet meer genoemd
worden Abram, maar uw naam zal wezen Abra-
ham» en vs. 15 en 16: »Nog zeide God tot
Abraham, Gij zult uwer huisvrouw Sarai's naam
niet Sarai noemen, maar haar naam zal zijn
Sara, want Ik zal haar zegenen, en ook uit haar
zullen zonen geven, ja Ik zal ze zegenen, zoodat
ze tot volken worden zal; koningen der volken
zullen uit haar worden.»

Schrijver echter is van meening, dat de stem
des Heeren hier niets anders is, dan de om-
standigheid, dat Abram op zijne tochten een
streek bereikt, waar zijn naam Abram gerekend
als Abraham wordt uitgesproken en ook die van
Sarai gewijzigd kijnt als Sara.

Maar wat blijft er over van de H. Schrift,
zals door den H. Geest ingegeven, onfeilbaar
en van Goddelijk gezag en dus ook als histo-
risch betrouwbaar? Te meer als men bedenkt,
dat in dat spreken Gods, beschreven in Gen. 17,
de instelling van de besnijdenis ons gegeven
wordt; allerlei historische bijzonderheden ons
gemeld worden, als: »Twaalf vorsten zal Ismael
gewinnen» en de geschiedenis afloopt in deze
stellige uitspraak: Gen. 17: 21: »En God
eindigde met hem te spreken; en God poos op
van Abraham». Valt dit nu ook maar enig-
sins te rijmen met de voorstelling van den Schrij-
ver, dat de stem des Heeren hier moet worden
opgevat als een komen in een landstreek, waar
men de woorden Abram en Sarai enigszins ge-
wijzigd uitsprekt.

En dan Abrahams offerande?

In Gen. 22 lezen we: »God zeide tot hem:
Abraham. En hij zeide: Zie, hier ben ik. En
Hij zeide: Neem nu uwen zoon, uwen eenigen,
dien gij liefhebt, Isak, en ga heen naar het land
Moria, offer hem aldaar tot een brandoffer, op
een van de bergen, die ik U wijzen zal.» Ook
hier weer loochent Schrijver het spreken Gods
in eigenlijken zin; volgens hem zou de openba-
ring Gods, die van Abraham deze geloofsdaad
vraag, bestaan hebben in de omstandigheid, in
de gruwelijke zonde, dat »de volken rond hem
hunne zonen aan hunne goden offerden.»

En eindelijk het gezicht van Abraham, zooda
ons beschreven is in Gen. 15. Ook hier
weer wordt het woord: En God zeide tot hem:
Neem Mij een driejarige vaas en een drie-
jarige geit en eenen driejarigen ram en een
tortelduif en een jonge duif, omgezet in een
daad, die van Abraham uitgaat en deze Schrift
aldus gelezen: »Wat Abraham nu verder doet
is alweer op Gods wenk en die wenk vindt hij
in het menschenleven.» En het woord in vs. 13:
»Toen zeide God tot Abraham: Weet voorzeker,
dat uw zaad vreemd zal zijn in een land, dat
hun land niet is en zij zullen hem dienen en ze
zullen ze verdrukken 400 jaar; doch Ik zal het
volk ook richten, het Ik zij zullen dienen en
daarna zullen zij uittrekken met groote haren»
wordt verklaard als volgt: »De steller van 't
verhaal voegt er bij, dat aan Abraham geopenbaard
werd, dat zijn volk 300 (lees 400) jaar in Egypte
zou verdrukt worden. Had hij later geleefd, hij
zou er bijgevoegd hebben: dat zijn volk 70 jaar
in Babel balling moest zijn.» Hier wordt dus
openlijk de historische betrouwbaarheid der H.
Schrift prijsgegeven. Niet God openbaardt Israels
toekomst; »de steller van het verhaal voegt het
er bij: had hij later geleefd, dan zou hij er nog
meer bijgevoegd hebben.»

»Is met diepe smart, dat het Hoofdbestuur
van deze dingen kennis nam. Immers men her-
leidt de kwestie, die het hier geldt, tot iets geheel
anders, wanneer men het wil laten voorkomen,
dat in de bewuste Schriftbeschouwing onderzoek
wordt hoe we in een bijzonder geval ons de
openbaring Gods hebben te denken. Allen stem-
men toe, dat de mededeeling van Gods gedach-
ten aan den mensch volgens de H. Schrift plaats
gehad heeft op verschillende wijzen: door mon-
delinge aanspraken, door droomen, door visioe-
nen, ja zelfs, gelijk bij Mozes, door omgang als
een vriend met een vriend, een spreken van
mond tot mond. Sprekt de Schrift nu van een
spreken Gods tot Abraham, zonder nadere aan-
wijzing van de wijze, waarop dat spreken heeft
plaats gehad (in droom of visioen of hoorbare
stem), natuurlijk dan kan de voorstelling des
eenen verschillen van die des anderen. Maar
de voorstelling mag nooit deze worden — zooda
dit in de gewraakte Schriftbeschouwing stellig
het geval is — dat men de realiteit der dingen
loochent, dat men de bijzondere, de bovennatuur-
lijke Godsopenbaring metterdaad verwaakt, ont-
kent.

Daardoor is men dan ook afgeleid van het
standpunt, waarop onze Vereeniging blijkens art.
2 harer Statuten en de daarvan gegeven Ver-
klaring te Leeuwarden staat, en aangeland — zij
het onbewust en te goeder trouw — in het kamp
der rationalisten, die van een spreken Gods in
eigenlijken zin niets willen weten. Want, men
bedenke het wel, het ligt in den aard der zaak,
dat, wat men toepast op Abrahams geschiedenis,
men ook toepast op de geschiedenis der andere
bijbelsche personen.

Het spreken Gods tot Adam, tot Noach enz.,
wordt dan ook niet een spreken in eigenlijken
zin, maar een spreken door de omstandigheden.
Immers er is geen enkele reden, ook de Schrijver
geeft ze niet aan, waarom het spreken Gods juist
in de verschillende momenten van Abrahams
leven anders zou moeten worden opgevat dan
in het leven der overige bijbelheiligen.

Uw Hoofdbestuur is dan ook van meening,
dat we hier staan tegenover een zeer ernstig ge-
val. Hier wordt een Schriftbeschouwing geleverd,
die het allergevaarlijkste mytiek predikt en die
de gehele Schrift tamelijk verbodig maakt. Hier
wordt een Schriftentelgheid, die in hare
gevolgen verderfelijke mag worden genoemd voor
het Christelijk onderwijs. Hier wordt niet het
Woord Gods gehandeld op een wijze, die ge-
heel ingaat tegen het weten en het leven der
Christelijke School.

»Is daarom, dat het het Hoofdbestuur U uit-
noodigt U op de e.k. Algemeene Vergadering
te vereenigen met deze motie:

De Vergadering van Chr. O. en O. in Ned.
en zijne O. B.

kennis genomen hebbende van het artikel
»Abraham, de vader der geloovigen?» voorko-
mende in No. 14 van de Vrije School, 8e
jaargang;

gelezen een Rapport van het Hoofdbestuur
over genoemde Schriftbeschouwing, opgeno-
men in No. 5 van het Correspondentieblad
1897;

verklaart de in dat artikel gegeven bijbel-
niedering in strijd met de duidelijke gegevens
der H. Schrift en ingaande tegen den grond-
slag onzer Vereeniging, zooda deze is neer-
gelegd in art. 2 onzer Statuten, nader om-
schreven in de Verklaring, afgelegd in de
Algemeene Vergadering te Leeuwarden 1882.

Het Bestuur, dat dit besluit eenparig nam,
bestaat uit de heeren: H. Eerdbeek, Voor-
zitter; J. C. de Puy, Vice-voorzitter; J. C.
Wirtz, Gz., te Secretaris; H. J. Emous, te
Secretaris; A. H. Schut, Penningmeester;
K. Husein, A. Wiersma, A. Rademaker, D.
Wijnbeek.

En hiermee is de zaak natuurlijk niet uit,
ze komt eerlang op de Algemeene Ver-
gadering van Christelijke Onderwijzers eerst
recht aan de orde.

Daar zullen de jong-Ethische onderwijzers
zich dan te verwerpen hebben, en natuurlijk
blijft hun dan slechts de keuze tusschen
deze twee: of hun dwaling erkennen en er
van af laten, of wel heengaan.

Heengaan niet alleen uit deze Vereeniging,
maar heengaan ook uit de Christelijke school,
of, wat hetzelfde is, het dulden, dat hun
school niet langer onder de Christelijke
scholen worde meegeteld.

Zoo komt dan nu praktisch uit, wat reeds
voor acht jaren door ons beweerd is, t. w.
dat de Ethische richting ten slotte ook in
het leven met de vernietiging van de Chri-
stelijke waarheid moet eindigen.

Immers het is niet alleen deze enkele
onderwijzer die zoo denkt en zoo leeraart,
maar zoo zijn er velen, en het zijn juist
deze onderwijzers, die niet alleen in hun
school de kinderen van de oude paden af-
leiden, maar die ook op sociaal en staat-
kundig gebied naast de Liberalen gaan staan,
om ons met hun hulp te bestrijden.

En wat nog erger is.

Zoo gaat het niet alleen op de school,
maar zoo gaat het, veel slijmer nog, in de
kerken en in de pers toe.

Er is hier een afloop, een zeer snelle
afloop der wateren.

En juist omdat we gevoelden dat dit
moest komen, hebben we nu reeds twintig
jaren lang onzen broeders in alle kerken
toegeroepen: Verlaat toch de glubberige
Ethische paden, en neemt toch weer positie
op het onaanvaardbaar en onverwilt Gere-
formeerde bolwerk.

Op de bovensaaid van het Militair Telnus te
Groningen had Donderdag 4 November de
tweede conferentie plaats.

Uit alle oorden van het gewest waren bedie-
naars des Woords opgekomen, alsmede een
groot aantal belangstellenden, die tegen betaling
van 50 cents en een schriftelijk bewijs van een
der predikanten als toevoerder toegang verleend
werden.

In de inleiding van zijn referaat, over
SCHIEPPING EN HERSCHIEPPING,
merkte Prof. Ravinck op, dat de stellingen over
dit onderwerp in nauw verband staan met die
welke spreken ten vorigen jare bij eenzelfde
gelegenheid verdedigde. De thes van de vorige
conferentie liepen voornamelijk over de verbou-
ding van theologie en wetenschap. In de dis-
cussie, die daarover zich ontpoon, bleek het
duidelijk, dat de verhouding tusschen deze beide
ten nauwste samenhangt met en ten slotte be-
heerscht wordt door die, welke men meer ge-
neeraal zich denkt tusschen schepping en herschep-
ping. Op het verzoek der conferentie, en met
instemming der vergadering heeft spr. daarom
in de thans gepubliceerde vijf stellingen deze
algemeene kwestie van schepping en herschep-
ping aan de orde gesteld.

De eerste stelling luidt:

»Bij het bepalen van de verhouding van
schepping en herscheping is zowol het dualis-
tisch (ascetisch) als het humanistisch stelsel te
vermijden.»

De eerste stelling — zoo zeide de referent —
wijst gansch in het algemeen het standpunt aan,
dat bij dit allerbelangrijkste vraagstuk door ons
als Gereformeerden dient te worden ingenomen.
Over de verhouding van religie en cultuur loopen
de meeningen zeer ver uiteen. De meeste
mensen denken er zelfs anders over in verschil-
len omstandigheden van het leven. In het huis
der maaltijden heeft men gunstiger gedachten
over wereld en leven dan in een klaaghuys.
Pessimistische en optimistische stemmingen
wisselen elken telkens in aller leven en ook
in het leven der volkeren en der menscheit af.
Beurteilungen behoort ons het humanistisch en het
ascetisch ideaal. Op de overspannen verwach-
tingen der cultuur volgt de terugkeer tot de
mytiek. Wij zien die verschijnselen telkens in
alle perioden der geschiedenis, wij zien het ook
weer tegen het einde der eeuw. Zelfs volken
zijn in dit opzicht in aanleg en karakter on-
derscheiden. De Indiers en de Grieken staan lijn-
recht tegenover elkaar; daar is de ascese, hier
het humanisme, daar is de zelfvernietiging, hier
de zelfontwikkeling de weg tot de zaligheid. Deze
algemeen-menscheijke richtingen komen natu-
rlijk ook onder de Christenen voor, en doen ze
in levens- en wereldbeschouwing soms ver-
uit loopen. Maar ten slotte staan ze toch allen
of meer aan de ascetische of meer aan de huma-
nistische zijde. Het humanisme, dat binnen het
Christendom, in het Pelagianisme, de renaissance,
het socialisme, het rationalisme, enz. is opge-
trede, neemt zijn standpunt in de natuur, in de
schepping en oordeelt deze in hoofdzaak goed,
onbetwist en onbedorven. De zonde is, hoe-
stens eene daad van den wil, maar tast de na-
tuur niet aan. Het zedelijk gebrek draagt het
karakter van een nog-niet-zijn en is in den weg
van ontwikkeling, beschaving, voortgang, zede-
lijke verbetering te overwinnen. Naarmate de
zonde verwaakt wordt en de schepping meer on-
bedorven wordt gedacht, is er te minder aan
herscheping behoefte. Voor den persoon des
Middelams en des H. Geestes, voor wederge-
boorte en vernieuwing is hier geen plaats. Eigen-
lijk wordt hier heel de herscheping geloofend.
De mensch is zijn eigen zaligmaker. Gansch
anders oordeelt het ascetisme, dat ook telkens
in de Christelijke kerk onder de vormen van
gnosticisme, manichisme, anabaptisme, metho-
disme, enz. zich heeft voorgedaan. Het ascetisme
neemt zijn standpunt in de herscheping en wat
deze op als eene nieuwe schepping, welke de
eerste aanval of vervangt. De schepping zelf
is namelijk gebrekkig geweest, hetzij negatief,

hetzij positief. De zonde zit van natuur in de
stof, in de zinnelijkheid, in de begeerlijkheid,
d. i. in het zijn der dingen zelf. En daarom
moet de herscheping ook eene nieuwe schep-
ping zijn, die eene andere substantie aan de be-
staande toevoegt en alsoo deze herstelt. De kos-
mos is in zichzelf profaan, alomtatig van een
lagere God; de genade is eene substantie, die
in de schepping wordt ingedragen.

Tweede stelling. »Wij de schepping het aan-
zijn schonk aan redelijke, zedelijke wezens, die
essentieel van het wezen Gods onderscheiden en
aan ruimte, tijd en verandering onderworpen
zijn, was daarin de mogelijkheid van val en
zonde vanzelf gegeven.»

Beide standpunten — zoo betoogde de refer-
ent — zijn in de Schrift en dies ook door de
Reformatie veroordeeld. De schepping, niet alleen
van de geestelijke maar evenzeer van de stoffe-
lijke wereld, is een werk van God Drieëenig
en heeft bepaaldelijk haar oorsak, niet in het we-
zen Gods, noch ook in den Zoon, maar in den
wil Gods. De zonde kan daarom op geenerlei
wijze en in geenerlei opzicht met de schepping
zelf gegeven zijn; zo kan geen substantie, geen
natuur wezen. Ze kan haar oorsprong alleen
hebben in den vrijen wil van het schepel.
Daarbij is dan onderscheid te maken tusschen
de mogelijkheid en de werkelijkheid der zonde.
De eerste is van God, want Hij heeft het eerst
de zonde als Zijn tegendeel gedacht, Hij heeft
haar opgenomen in Zijn raad, Hij heeft rede-
lijke wezens met vrije keuze geschapen en zelfs
in het profegedien hen voor het doen eener
keuze gesteld. Daarom is de zonde, schoon niet
met de schepping gegeven, toch ook niet voor
God een onberekenbaar toeval of een onbe-
dwingbaar noodlot geweest, geen verrassing noch
eene teleurstelling; ze stond van den aanvang
af onder Zijn bestuur. Alleen echter door den
wil van het zedelijk schepel is de zonde uit de
mogelijkheid in de werkelijkheid overgegaan.
Daarom is zij een ethisch verschijnsel, geen me-
taphysische of physische substantie.

Derde stelling. »Op theistisch standpunt is
de zonde nooit te denken als eene substantie,
maar altijd als eene afwijking in de forma van
de wet Gods (deformitas, privatio); echter zoo,
dat zij in die hoedanigheid de forma aller din-
gen aantast en verwoest, en dus niet alleen een
in engeren zin etische, maar ook eene kosmi-
sche betekenis heeft.»

Vanzelf vloekt daaruit voort, gelijk bovenge-
noemde stelling zegt, dat zij in de forma der
schepelen schuilt. De zonde bestaat niet in
zichzelf, zij is geen substantie in se, d. i. geen
substantie, maar zij is dan slechts aan het
goede zijn en wordt altijd door het goede als
haar substraat gedragen. Dat is, zij is eenlijke
deformitas, anomia, afwijking en overtreding van
de wet Gods als regel des levens. Zij is geen
zuivere negatie, maar eene privatie, eene beroo-
ving van wat er naar de idee en naar den wille
Gods behoort te zijn, en dan in die berooving
legelijk eene actie, die hoe langer hoe meer
tegen de wet Gods ingaat. Daarom is ook na
den val de mensch nog mensch en is ook de
duivel, wat zijne natuur aangaat, nog engel ge-
bleven. Er is geen substantie verloren, geen
kracht of vermogen, die tot de natuur des men-
schen behoort; maar dezelfde mensch werkt met
dezelfde natuur in tegenovergestelde richting;
met de liefde, die hem eigen is, omhelst hij
thans God niet meer, maar het schepel. En zoo
is het met de gansche wereld; zij is, toen de
mensch viel, krachtens de eenheid van haar orga-
nisme, met dien mensch gevallen. De zonde heeft
daarom ook eene kosmische betekenis; de aarde
is om 's menschen wil vervloekt en het gansche
schepel der ijdelheid onderworpen. Maar de
substantie van den kosmos is voor en na den
val dezelfde gebleven. Alles is verwoest, mis-
vormd, gedestruiseerd, maar deformatie is geen
vernietiging.

Vierde stelling. »Dienovereenkomstig bestaet
ook de herscheping nooit en nergens in het
inbrengen eener nieuwe substantie, maar altijd
in eene reformatie, die kwalitatief en intensief
de macht der zonde te boven gaat, principieel
tot al het geschapene zich uitstrekt, en die niet
alleen in de oorspronkelijke forma herstelt, maar
ook tot eene hogere forma, in den status gratiae
en gloriae, opvoert.»

Dienovereenkomstig — zoo beweerde Prof.
Ravinck — is naar luid der Schrift de herschep-
ping als eene reformatie te denken. Krankheid
in middel ter genezing staat met elkaar in
verband. De aard der zonde bepaalt het ka-
rakter der verlossing. Zoo Adam, zoo Christus.
Is de zonde een substantie, dan moet de her-
scheping eene nieuwe schepping zijn. Is zij
een nog-niet-zijn, dan is ontwikkeling en krach-
tenspanning voldoende. Doch is zij eene defor-
matie van al het geschapene, van den ganschen
mensch, van heel de menscheit, ja van den
kosmos als één organisme, dan moet de her-
scheping ook het karakter van eene reformatie
dragen. En dat leert de Schrift ook klaar en
duidelijk. Bij ieder element van het werk der
verlossing kan dit aangetoond. De persoon van
Christus nam zijne menscheijke natuur aan uit
Maria en dus uit Adam. Het middelarschap is
op zich zelf iets zoo weinig nieuws, dat het
ook voor den val als middelarschap van ver-
eeniging bestond. De Heilige Geest is nu niet
alleen in den geloof, maar was ook bij den
eersten mensch het inwonend principe van alles
goeds. Het genadeverbond verschilt van het
werkverbond alleen daarin, dat het niet met
Adam, maar met Christus is opgericht. De wel-
dadigen des Verbonds, zooda wedergeboorte, ge-
loof, heiligmaking brengen geen nieuwe sub-
stantie in den mensch, maar herschepenen wat
aanwezig is. De genade is geen stoffelijk goed
en wordt in de sacramenten niet stoffelijk me-
gedeeled, maar deze zijn tekenen en zegelen
der genade. De kerk is naar haar wezen, gelijk
ze eenwig blijft, niets anders dan de tabernakel
Gods bij de menschen. De nieuwe hemel en
aarde eindelijk wordt naar Gereformeerde be-
lijdenis uit de bestaande schepping nieuw opge-
bouwd. Wij echter Christus niet alleen her-
stelde wat Adam bedierf, maar ook ten einde
toe volbracht, wat Adam in den weg der ge-
hoorsaamheid had moeten volbrengen, daarom
gaat de staat der genade en der heerlijkheid
verre boven dien van den ongevallen natuur uit.

Vijfde stelling. »De verhouding tusschen
schepping en herscheping bestaat in beginsel
voor die tusschen Christendom en humaniteit,
kerk en staat, theologie en wetenschap.»

Deze verhouding van schepping en herschep-
ping — zoo betoogde de referent ten slotte —
beaant nu uit den aard der zaak de relatie van al
datgene, wat uit de schepping en wat uit de
herscheping opkomt. Hetzelve beginsel komt
telkens in de wetenschap en in het leven bij
allerlei bijzondere vraagstukken ter sprake. Daar-
door wordt de verhouding bepaald van natuur
en genade, van wereld en koninkrijk Gods, van